

Årsrapport 2022

NAFKAM

Nasjonalt forskningscenter innen
komplementær og alternativ medisin

1 INNHOLD

2	Refleksjoner rundt fjoråret 2022.....	2
3	Senterets måloppnåelse.....	2
3.1	Senterets målgruppe.....	2
3.2	Senterets hovedoppgaver.....	3
3.2.1	Forskning.....	3
3.2.2	Informasjon.....	3
3.2.3	Pasientsikkerhet.....	3
3.2.4	Rådgivning.....	3
3.2.5	Undervisning.....	3
4	Hvordan og i hvilken grad er målene for tilskuddet oppnådd?.....	3
4.1	Oppnådde mål i 2022.....	3
4.2	Mål som ikke ble oppnådd i 2022.....	4
4.3	Mål som ikke var planlagt, men som ble oppnådd i 2022.....	4
4.4	Måloppnåelse for forskning.....	5
4.4.1	Måloppnåelse på forskning i 2022, knyttet til NAFKAMs strategiske plan.....	5
4.4.2	Søknader om forskningsmidler.....	6
4.4.3	Tidsskrifts-publikasjoner.....	6
4.4.4	Studenter ved NAFKAM.....	7
4.5	Måloppnåelse på informasjon.....	7
4.5.1	Måloppnåelse på informasjon/formidling, knyttet til NAFKAMs strategiske plan.....	7
4.5.2	Bruken av nettstedene.....	7
4.5.3	Presse og media.....	9
4.5.4	Kontakt med publikum og deltakelse i samfunnsdebatten.....	10
4.5.5	Formidling til /kontakt med andre grupper.....	10
4.6	Måloppnåelse på pasientsikkerhet.....	12
4.6.1	Pasientsikkerhet gjennom informasjonskvalitet.....	12
4.6.2	Pasientsikkerhet for svake/sårbare grupper.....	13
4.6.3	Pasientsikkerhet gjennom Verdens helseorganisasjon (WHO).....	13
4.6.4	Pasientsikkerhet gjennom en sikkerhetsstrategi.....	13
4.6.5	Måloppnåelse på rådgivning om alternativ behandling.....	14
5	Regnskap.....	14

2 REFLEKSJONER RUNDT FJORÅRET 2022

Året 2022 kan best beskrives som et år der NAFKAM i sterkere grad enn på lenge nådde ut, kommuniserte og samarbeidet med våre nasjonale og internasjonale interessenter. Etter COVID-19-pandemien har vi kunnet presentere vårt arbeid og diskutert feltet alternativ behandling på minst 35 konferanser og møter. Vi har møtt flere norske utøverorganisasjoner, helsepersonellorganisasjoner samt helsefagstudenter; pasientorganisasjoner fra både Norge, Danmark og Sverige; helsemyndigheter (Norge, Danmark, WHO) samt det internasjonale forskningsmiljøet.

NAFKAM ble i fjor omtalt over 160 ganger i media og samfunnsdebatten. Våre forskere publiserte 47 artikler, hvorav 32 i vitenskapelige fagfelleverderte publikasjoner. Vi styrket vårt samarbeid med de fire andre nordiske landene gjennom møter, konferanser, forskningssamarbeidsprosjekter og publikasjoner. Videre ble den norske Kreftforeningen og Regionalt kreftsenter i Stockholm-Gotland offisielle partnere med NAFKAMs database CAM Cancer. Disse samarbeidene og partnerskapene støtter oss til å øke kvaliteten på vår forskning og informasjonsformidling, som utgjør de største delene av oppdraget vårt.

Arbeidet med de utpekte fokusområdene i vår strategiplan for 2021-25 fortsatte på en konsistent og systematisk måte. Blant disse har vi fokusert forskningsaktiviteten vår til temaet kreft; utført systematiske forskningsoversikter om effekt og sikkerhet ved flere alternative behandlingsformer, og vi har fornyet og utvidet samarbeidet med interessenter i de nordiske landene. Oppdatering og utvikling av den forskningsbaserte informasjonen om alternative behandlingsformer på vårt offisielle helsenettsted nafkam.no er også et fokusområde i strategiplanen, og det representerer mye arbeid og store ressurser, noe som illustreres av følgende eksempel: I prosessen med å oppdatere faktaartikkelen om akupunktur på ble det funnet og vurder langt over 1 000 systematiske forskningsoversikter. Vi er også underveis i utviklingen av tilleggsverktøy som skal gjøre folk bedre i stand til å ta informerte og trygge valg angående mulig bruk av alternativ behandling.

Sist, men ikke minst, ble det i 2022 investert tid for å styrke det interne samarbeidet i NAFKAM. Det er ikke så lenge siden at NAFKAM besto av to nærmest adskilte enheter - informasjonssenteret "NIFAB", og NAFKAMs forskerteam. I arbeidet etter å nå de milepæler og mål vi har pekt ut, og for å nærme oss vår visjon, ser vi stadig behovet for å jobbe mer sammen for å skape mer synergi. Å dele våre individuelle styrker med våre kolleger og diskutere hvordan de kan styrke teamarbeidet og påvirke våre resultater, har vært støttende for utviklingen til ett, tverrfaglig team.

3 SENTERETS MÅLOPPNÅELSE

Jamfør kontrakt av 31.juli 2007 mellom HOD og NAFKAM, er NAFKAMs overordnede mål å utvikle og formidle kunnskap om hva alternativ behandling kan bidra med for å lindre eller forkorte sykdommer, bedre livskvalitet, øke evne til mestring av sykdomssituasjoner og bedre uønskede sider ved sykdomsopplevelser. I tildelingsbrevet fra Helsedirektoratet for 2022 (ref. 10/3397-106) bekreftes dette overordnede målet.

3.1 SENTERETS MÅLGRUPPE

Målgruppen er befolkningen som bruker alternativ behandling, helsepersonell, alternative behandlere, forskere, samt presse og media.

3.2 SENTERETS HOVEDOPPGAVER

3.2.1 Forskning

NAFKAM skal gjennom egen forskning, bidrag til og koordinering av annen forskningsaktivitet på feltet sørge for utvikling av kunnskap om - og eventuelt hvordan - alternativ behandling kan være til hjelp ved sykdom og helseplager.

3.2.2 Informasjon

NAFKAM skal tilby forskningsbasert og kvalitetssikret faktainformasjon om eventuell effekt og risiko ved utbredte alternative behandlingstilbud, for å bidra til informerte og kunnskapsbaserte helsevalg. Informasjonsoppdraget utføres hovedsakelig ved å drifte nettstedet nafkam.no (tidligere nifab.no) samt spesialbiblioteket cam-cancer.org.

3.2.3 Pasientsikkerhet

NAFKAM skal overvåke markedet for nye alternative behandlingstrender som kan true pasientsikkerheten, og varsle helsemyndighetene om slike tilfeller.

3.2.4 Rådgivning

NAFKAM skal gi råd til sentrale myndigheter, organisasjoner, og utdanningsinstitusjoner i inn- og utland om alternativ behandling knyttet til pasientsikkerhet, lovverket, utøverregisteret og andre relaterte forhold.

3.2.5 Undervisning

Ansatte ved NAFKAM har ikke undervisningsplikt på universitetet. Veiledning av doktorgradsstudenter og masterstudenter er derfor en integrert del av NAFKAMs forskningsoppdrag, mens foredrag og presentasjoner om feltet alternativ behandling for studenter, helsepersonell og andre parter er en integrert del av informasjonsoppdraget. Mål og prestasjoner knyttet til undervisning vil derfor bli rapportert i kapitlene om NAFKAMs forsknings- og informasjonsmål.

4 HVORDAN OG I HVILKEN GRAD ER MÅLENE FOR TILSKUDET OPPNÅDD?

4.1 OPPNÅDDE MÅL I 2022

NAFKAM utførte de fleste av aktivitetene som var planlagte for 2022:

- I alt 46 vitenskapelige artikler ble publisert. De fleste av disse handlet om bruk, effektivitet og sikkerhet av alternativ behandling ved kreft, kroniske smerter og psykiske helseproblemer.
- Det ble skrevet og sendt inn søknader om finansiering av fire nye forskningsprosjekter.
- I alt 35 presentasjoner ble holdt på internasjonale forskningskonferanser og møter.
- Det ble i alt publisert 16 kunnskapsoppsummeringer med NAFKAMs forskere blant forfatterne. Slike fikk i fjor [sin egen side på nettstedet](#), og det ble vedtatt å lage en tilsvarende oversikt over NAFKAM-ansattes forskning på [kreft og kreftpasienter](#).
- Nettleksikonets artikkel om akupunktur ble oppdatert, og artiklene om massasjeterapi og homøopati ble påbegynt oppdatering av. Det ble forfattet en generisk artikkel om selvhjelp som helserelatert behandling, og informasjonen om sikkerhet for gravide, ammende og spedbarn ved alternative terapier ble utvidet. Nettstedets OSS-sider (Ofte Stilte Spørsmål) og

vår interne database over standardsvar, samt prosedyre for håndtering av henvendelser ble videreutviklet.

- Det ble utviklet et sett piloter av pasient-versjoner av CAM Cancer's faktaartikler. Disse utgjøres av de oversiktene som dannes av nettsidens nye navigasjonsfunksjon, ut fra symptomer og behandlingshensikter/ utfall.
- Nyhetsbrev-løsning ble implementert og markedsført overfor potensielle mottakergrupper.
- Det ble utarbeidet en plan for revisjon om den engelske versjonen av NAFKAM.no, myntet på potensielle internasjonale samarbeidspartnere.
- NAFKAMs Befolkningsundersøkelse ble gjennomført i november/ desember, samt at vi bidro med 5 spørsmål til gjennomføringen av KANTARs Helsepolitiske Barometer i januar 2023.
- Vi gjennomførte en undersøkelse blant medlemmer av Norsk Revmatikerforbund og pasientforbundene under Kreftforeningen, om bruk av alternativ behandling og tilfredshet med NAFKAMs informasjon om emnet.
- NAFKAM bidro jevnlig i medias dekning av feltet, gjennom både intervjuer og med tall og fakta fra egen forskning. NAFKAM ble også hyppig sitert og vist til i den øvrige samfunnsdebatten.
- NAFKAM fulgte opp arbeidet på samfunnsnivå med å kontakte HOD med innspill til deres oppfølging av Stortingsvedtak 328 (gjennomgang av Registerordningen).
- Den norske Kreftforeningen og Regionalt Kreftsenter Stockholm-Gotland i Sverige, ble forespurt og takket ja til å bli offisielle samarbeidspartnere med CAM Cancer.

4.2 MÅL SOM IKKE BLE OPPNÅDD I 2022

De følgende målene vi satte for 2022 ble ikke nådd, hovedsakelig på grunn av et høyt (>10%) og uregelmessig fravær på informasjonsteamet. I tillegg innvirket også flere ressurskrevende ad-hoc oppdrag på vår utførelsesgrad; blant annet behandlingen av en innsynsbegjæring om som varte i flere runder over lengre tid:

- En rapport med strategiske anbefalinger for utvikling av nettstedene;
- Et felles spørreskjema til utøverforbund for innhenting av faktaopplysninger;
- En felles kompetanseplan for informasjonsteamet;
- En ny metodikk til NAFKAM.no for syntese av forskning fra ulike evidensnivåer, samt å produsere en pilot-artikkel om en terapi det ikke fins systematiske kunnskapsoppsummeringer; samt
- En felles "informasjonspakke" til pasientforbund om NAFKAM.
- Evaluering av pilotprosjekt med pasienttilpasset informasjon på CAM Cancer, samt fullskala implementering av nye navigasjonsmåter på CAM Cancer: Disse målene ble ikke nådd, hovedsakelig fordi arbeidet med pilotversjoner og nye navigasjonsmetoder har krevd mer ressurser enn beregnet.
- Videre ble den planlagte innlemmelsen av Polish Cancer League som offisiell partner med CAM Cancer utsatt på grunn av det polske helsevesenets engasjement knyttet til krigen i Ukraina.

4.3 MÅL SOM IKKE VAR PLANLAGT, MEN SOM BLE OPPNÅDD I 2022

- NAFKAM gjennomgikk et tresifret antall dokumenter for utlevering knyttet til en innsynsbegjæring om Lightning Process.

- NAFKAM fremskaffet historiske data på utviklingen i [Utøverregisteret](#), som har blitt grunnlag for et titalls artikler i fagpressen på feltet.
- NAFKAM klargjorde sin rolle overfor flere forbund for instruktører innen selvhjelpsteknikker, og ba HOD om en prinsippavklaring på dette området.
- Analyse av nettstedenes tilgjengelighet og grad av universell utforming ble gjennomført i tråd med lov- og forskriftskrav.
- NAFKAM-ansatte reviderte [kapittel 8.9 om alternativ behandling](#) i Den nasjonale MS-veilederen.
- Alle data fra NAFKAM-undersøkelsene fra 2012-2020 ble re-analysert for økt sammenligningsgrunnlag og trendanalyse.

4.4 MÅLOPPNÅELSE FOR FORSKNING

Detaljerte oversikter over [publiserte vitenskapelige artikler](#) kan finnes via vår hjemmeside.

4.4.1 Måloppnåelse på forskning i 2022, knyttet til [NAFKAMs strategiske plan](#)

4.4.1.1 *Ett sterkere nordisk samarbeid*

I 2022 ble en fjerdedel (8 av 32) av NAFKAMs fagfelleverderte vitenskapelige publikasjoner produsert i nært samarbeid med forskere fra de øvrige nordiske landene. I september i fjor arrangerte NAFKAM en internasjonal invitasjonskonferanse om alternativ behandling ved kreft, med blant annet deltakende forskere fra Sverige og Finland. Videre ble to forskere fra NAFKAM invitert som hovedforelesere ved det svenske forumet for Integrativ Onkologi i Stockholm i september i fjor. Samarbeidet med danske forskere ble styrket ved et arbeidsbesøk fra forskningslederen i den danske pasientorganisasjonen [Scleroseforeningen](#) til NAFKAM i november i fjor.

4.4.1.2 *Kreft*

NAFKAMs forskningsteam hadde i 2022 stort fokus på alternativ behandling som støttebehandling ved kreft. I fjor handlet en tredjedel (11 av 32) av NAFKAMs fagfelleverderte vitenskapelige publikasjoner om temaet alternativ behandling og kreft. Totalt seks av disse 11 var systematiske oversikter. Andre publikasjoner handlet om utbredelsen av alternativ behandling, årsaker til bruk, pasient-lege-dialog om emnet, informasjonsbehov, samt eventuelle risikoer og fordel ved slik behandling rapportert av kreftoverlevende i Norge. Vi har også undersøkt alternativ behandling som støttebehandling til konvensjonell kreftbehandling av barn og unge med kreft, og bruken av alternativ behandling og helsetjenesten blant kreftoverlevende i Tromsøundersøkelsen. Et annet forskningsprosjekt som det ble publisert fra, handlet om alternativ behandling blant personer med sen- og langtidseffekter fra kreft og kreftbehandling.

4.4.1.3 *Kroniske smerter*

Et annet forskningsfokus i vår strategiske plan er forskning på alternativ behandling ved kroniske smerte. For 2022 noterer vi at det fra NAFKAM utkom fem fagfelleverderte vitenskapelige publikasjoner og to forskningsrapporter om temaet smerte. De fem vitenskapelige publikasjonene inkluderte tre om amalgamfjerning for pasienter med uforklarlige fysiske symptomer; en om intervensjoner for artrosesmerter, samt en om nedkjøling og gjenoppvarming av hender hos soldater i førstegangstjeneste. De to forskningsrapportene handlet om utprøvende behandling ved helseplager som knyttet til amalgamfyllinger, og en rapport om koppingmassasje for kroniske nakkesmerter for å undersøke de fysiologiske virkningsmekanismene ved hjelp av biomarkører.

4.4.1.4 Mental helse

Forskning på alternativ behandling for mental helse er hovedsakelig planlagt til siste halvdel av inneværende strategiperiode. Det kom i 2022 ut én fagfelleverdert publikasjon fra NAFKAM om dette emnet; en studieprotokoll for en randomisert kontrollert effektstudie av åndelig helbredelse på moderat depresjon.

4.4.1.5 Systematisk kunnskapsoppsummeringer

NAFKAM-ansatte var i 2022 blant forfatterne av hele 16 publiserte systematiske oversikter, noe som er 10 flere enn det som var planlagt. Dette kan forklares med at NAFKAM per 1. august 2022 engasjerte en ekspert på området i en 20 % stilling i to år. Som vist i Tabell 1 handlet de fleste systematiske oversiktene om forskning på effekt av alternative behandlingsformer. Av disse 16 handlet seks om temaet alternativ behandling og kreft.

Tabell 1. Systematiske kunnskapsoppsummeringer i 2022

Kategori	Antall
Om effekt av alternative behandlingsformer	10
Om sikkerhet og virkningsmekanismer	3
Kartlegging og identifikasjon av hull i litteraturen	1
Protokoll for framtidig oppsummering	2
Totalt i 2022	16

4.4.2 Søknader om forskningsmidler

Vi skrev, utviklet og bidro til innlevering av fire søknader om forskningsstipender i fjor. Ett handlet om bruk av tradisjonell og alternativ medisin blant pakistanske innvandrere i Norge, som ble sendt inn til Ekshagastiftelsen. Ett handlet om bruk av naturrelaterte terapier, som ble sendt inn som et første trinn i forbindelse med utlysningen av et stort program i EU. Det ble i fjor også sendt inn søknader til Stiftelsen Dam/ Kreftforeningen og til Brystkreftforeningen; om forskning på barn, ungdom og unge voksne med kreft (AYA), samt på beslutningsstøtte-verktøy for brystkreftpasienter med perifer nevropati. Dessverre ble ingen av de fire søknadene innvilget eller videreført til neste runde.

4.4.3 Tidsskrifts-publikasjoner

I fjor økte NAFKAMs forskere sin vitenskapelige publisering betydelig fra 2021. Totalt noterer vi oss 46 tidsskrifts-publikasjoner i 2022 (tabell 2), mot 26 i 2021. Av de 46 var 32 publikasjoner i fagfelleverderte vitenskapelige tidsskrifter (mot 19 i 2021). Videre, nå som COVID-19-pandemien er over, kunne våre forskere igjen presentere og bidra ved vitenskapelige konferanser og andre forskningsrelaterte møter på den internasjonale arena. NAFKAM-forskerne holdt i fjor i alt 35 presentasjoner på konferanser (Tabell 2), mot 5 i 2021, og 12 andre forskningsrelaterte presentasjoner (mot 1 i 2021).

Tabell 2. Differensiering av tidsskriftpublikasjoner for NAFKAM

Kategori	2022
<i>Tidsskriftpublikasjon</i>	46
Vitenskapelig artikkel	16
Vitenskapelig oversiktsartikkel/review	16
Populærvitenskapelig artikkel	2
Kronikk	4
Leder	1
Brev til redaktøren	1
Fagartikkel	6
<i>Konferansebidrag og faglig presentasjon</i>	35
Vitenskapelig foredrag	20
Faglig foredrag	12
Populærvitenskapelige foredrag	2
Poster	1
<i>Rapport /avhandling</i>	2
Rapport	2
<i>Mediebidrag</i>	11
Dokumentar	1
Intervju	10

4.4.4 Studenter ved NAFKAM

Tabell 3 viser at NAFKAMs forskere veiledet til sammen ni stipendiater/ dr. Philos-kandidater i 2022. Det var ingen disputaser i fjor, men fem av de ni studentene planlegger å forsvare sin oppgave i 2023.

Tabell 3. Antall studenter ved NAFKAM

Kategori	2022
Pågående Ph.d.-stipendiater	7
Pågående Dr. Philos	2
Pågående masterstudenter	4
Fullført doktorgrad	0
Fullført mastergrad	3

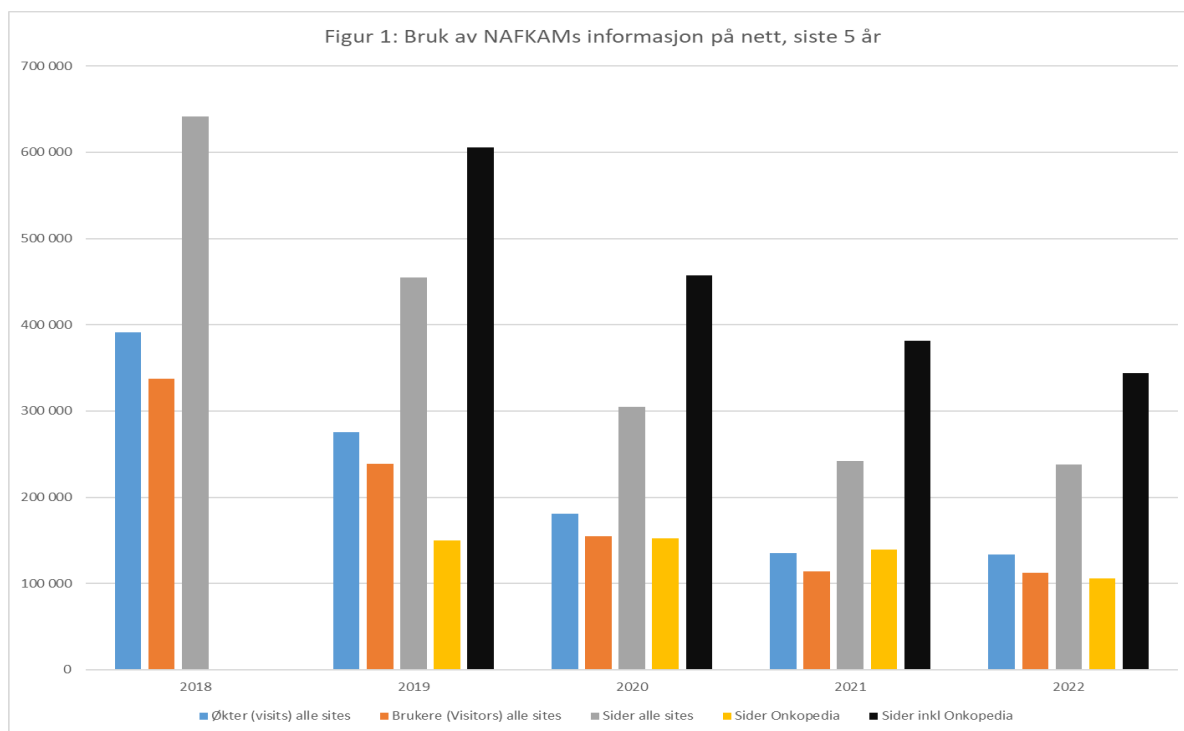
4.5 MÅLOPPNÅELSE PÅ INFORMASJON

4.5.1 Måloppnåelse på informasjon/formidling, knyttet til [NAFKAMs strategiske plan](#)

Andelen av den voksne befolkning som per desember 2022 oppga å bruke alternativ behandling var ifølge vår siste brukerundersøkelse 38,3%. Dette tilsvarer ca. 1,65 millioner personer. Alternativ behandling må dermed kunne sies å utgjøre en vesentlig del av befolkningens totale strategier for ivaretagelse og utvikling av egen helse.

4.5.2 Bruken av nettstedene

Figur 1 viser hvordan NAFKAMs nettbaserte informasjon har blitt brukt de siste 5 år, med hensyn til antall besøk, unike brukere og sider lest; for både [nafkam.no](#), [cam-cancer.org](#) og [onkopedia.de](#).

Oppsummert kan man si at bruken av nettstedene våre var omtrent som i 2021. Dette oppleves ikke som urovekkende, ettersom befolkningen i økende grad henter sin informasjon også via sosiale medier som tillegg til tradisjonelle nettsteder. NAFKAM er solid representert i flere slike kanaler. NAFKAM har imidlertid ikke større ressurser til betalt markedsføring i store søketjenester, noe som gjør at kommersielle krefters informasjon ofte dominerer treffene ved søk innenfor temaet alternativ behandling.

Det norske nettleksikonet om alternativ behandling på NAFKAM.no omfatter artikler om i alt rundt 200 terapier. Jfr. Tabell 4, har bruken av nettleksikonet de senere årene utviklet seg slik:

Tabell 4. Bruken av NAFKAM.no

Bruken av NAFKAM.no	2018	2019	2020	2021	2022
Antall økter (visits)	3478	194540	142105	115969	114132
Antall besøkende (visitors)	3132	167814	121523	98088	96398
Antall sider lest (Pages)	5755	301953	228179	196463	193597
Norsk andel av totalt antall besøk (visits)	92,0%	93,2%	87,2%	90,6%	91,1%
Nordisk andel (inkl. NOR)	94,0%	94,9%	89,2%	92,6%	91,1%
Antall land totalt	38	137	130	143	150
Topp-10 besøkende land	1.NOR 2.USA 3.DK 4.ESP 5.SWE 6.CAN 7.THAI 8.DEU 9.CHN 10.IND	1.NOR 2.USA 3.DK 4.SWE 5.ESP 6.GBR 7.CHN 8.DEU 9.Not set 10.FRA	1.NOR 2.USA 3.DK 4.SWE 5.CHN 6.ESP 7.NLD 8.DEU 9.FIN 10.GBR	1.NOR 2.USA 3.DK 4.CHN 5.SWE 6.DEU 7.NLD 8.GBR 9.ESP 10.FRA	1.NOR 2.USA 3.DK 4.SWE 5.ES 6.CHN 7.DEU 8.CAN 9.NLD 10.GBR
Topp-10-landenes andel av totale besøk	98,9%	98,2%	98,3%	96,8%	97,0%

Det norske nettleksikonet opplevde i 2022 en liten nedgang, på ca. -1,5%. Brukere lokalisert til Norge utgjør ikke unaturlig flesteparten av brukerne, og tillagt besøkene fra de øvrige nordiske landene utgjorde oppslag fra Norden over 91% av bruken i 2022.

Nettstedet CAM Cancer inneholder oppsummeringsartikler utarbeidet av NAFKAMs internasjonale ekspertgruppe på temaet alternativ behandling og kreft, som skal støtte dialogen mellom helsepersonell og kreftpasienter. Gjennom en intensjonsavtale med DGHO (Deutsche Gesellschaft für Hämatologie und Medizinische Onkologie) er nettstedets innhold også tilgjengelig på tysk via <http://www.onkopedia.com/>. Som Tabell 5 viser, registrerte CAM Cancer i 2022 besøk fra mer enn 150 land, særlig fra engelsk- og tyskspråklige områder:

Tabell 5. Bruken av CAM Cancer

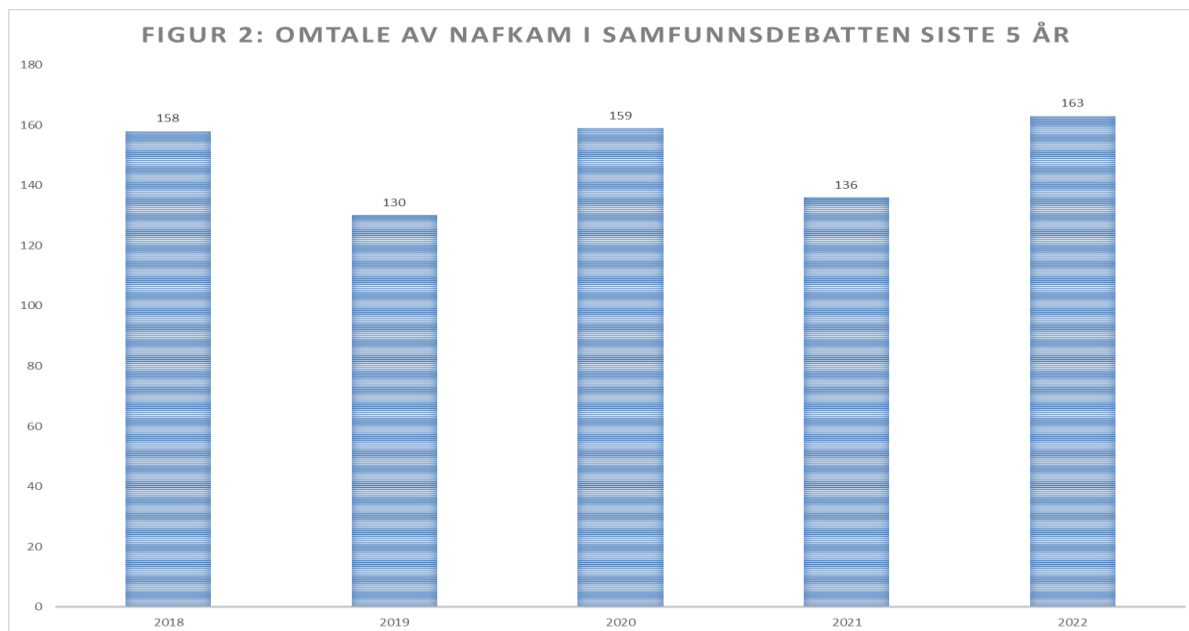
Bruken av CAM Cancer	2018	2019	2020	2021	2022
Antall økter (visits)	95710	67410	29038	19196	19112
Antall besøkende (visitors)	84082	59709	25542	15984	15895
Antall sider lest (Pages)	156292	108721	56982	45105	44746
Antall tyske versjoner lest på Onkopedia		150319	152283	139468	105710
Totalt antall leste sider	156292	259040	209265	184573	150456
Antall land totalt	207	208	181	169	151
Topp-10 besøkende land	1.USA 2.GBR 3.CAN 4.AUS 5.IND 6.DEU 7.FRA 8.NZL 9.MYS 10.PHL	1.USA 2.GBR 3.CAN 4.AUS 5.IND 6.DEU 7.NOR 8.FRA 9.PHL 10.NLD	1.USA 2.GBR 3.CAN 4.DEU 5.FRA 6.NOR 7.AUS 8.IND 9.BEL 10.NLD	1.USA 2. DEU 3.GBR 4.CAN 5.FRA 6.NOR 7.CHN 8.NLD 9.AUS 10.BEL	1.USA 2.FRA 3.NOR 4.DEU 5.GBR 6.NLD 7.CAN 8.SWE 9.CHN 10.BEL
Topp-10-landenes andel av totale besøk	73,0%	69,2%	62,3%	70,3%	71,2%

Også CAM Cancer opplevde en marginal nedgang fra 2021, der den mest markante faktoren var nedgangen i bruk av innholdet på tysk (Onkopedia). Besøket domineres av land der engelsk er et offisielt språk, og/ eller del av skoleundervisningen. Fra 2022 er den norske Kreftforeningen og det svenske Regionalt Kreftsenter for Stockholm og Gotland nye offisielle partnere med CAM Cancer.

4.5.3 Presse og media

I 2022 handlet samfunnsdebatten og medieoppslagene om feltet i stor grad om pasientsikkerheten ved bruk av kognitive strategier for helseproblemer (eksempelvis LP ved CFS/ ME); om helsebehandling med sjamanistiske teknikker, samt om konsekvensene av innførselen av MVA på alternativ behandling fra 2021.

Som vist i Figur 2, ble det i fjor registrert i alt 163 oppslag om eller med NAFKAM i samfunnsdebatten. Dette favner både redaktørstyrte medier og ikke-styrte (blogger, nettsamfunn, sosiale medier, osv.) der ansatte ved NAFKAM ble intervjuet, eller NAFKAM henvist til som kilde. Dette var en økning på 20% fra 2021. Omtalen av NAFKAM følger til en viss grad befolkningens bruk og den generelle pressedekningen av feltet alternativ behandling. For 2022 merket vi oss en økning i omtaler på Twitter, særlig knyttet til tematikken LP ved CFS/ME.

Regnet fra starten av i 1999, var gjennomsnittlig antall oppslag per måned ved siste årsskifte mellom 13 og 14; eller tre per uke. Ad oppslag i den redaktørstyrte pressen, observerer vi at samme journalister benytter NAFKAM flere ganger; samt at det registreres stadig færre oppslag om feltet enn tidligere der NAFKAM ikke er nevnt.

NAFKAMs forskere blir i økende grad intervjuet på bakgrunn av sin kompetanse og ekspertstatus. I fjor ble NAFKAM også konsultert og omtalt ved flere anledninger av nordisk presse. NAFKAMs ansatte deltok også selv direkte i samfunnsdebatten, med flere egne kronikker og debattinnlegg i ulike eksterne kanaler.

4.5.4 Kontakt med publikum og deltakelse i samfunnsdebatten

Ved årsskiftet 2022-23 hadde NAFKAM rundt 3500 følgere i sosiale medier, noe som var omtrent det samme som året før. Til tross for tilvekst av nye følgere er det også en viss avgang i følgermassen. Interaksjonen og dialog med dette publikummet var som i 2021. Antallet henvendelser til informasjonsavdelingen var på rundt 100. Antallet foredrag og presentasjoner i pasient- og personellfora var noe lavere enn tidligere, men egeninitierte bidrag til samfunnsdebatten var omtrent som tidligere. Informasjonsavdelingen sto for planlegging og gjennomføring av NAFKAMs Befolkningsundersøkelse i november/ desember for 2022, samt for NAFKAMs spørsmål i Helsepolitisk Barometer for 2023. Resultatene blir gjort tilgjengelig på våre tall- og faktasider. Disse har vist seg relevante i samfunnsdebatten, og refereres mye til i media.

4.5.5 Formidling til /kontakt med andre grupper

NAFKAM-ansatte har presentert og medvirket ved de følgende konferanser, seminarer og møter med ulike interessenter i 2022:

- Stressmestring i hverdagen, UNN Tromsø (3-4. mars).
Livsmestring- håndtering av angst, depresjon, frustrasjon og selvstendighet.
- Undervisningsdager ved VID vitenskapelige høyskole og UiT (24. mars og 7. april).
Kreft og alternativ behandling.
- Naturterapi og kreft-webinar (29. mars).

I regi av Norske Naturterapeuters Hovedorganisasjon (NNH). Tema var bruk av alternativ behandling blant norske kreftpasienter. Utbredelse, nytte, risiko og kommunikasjon med helsepersonell.

- Klinik für Anästhesiologie und Intensivmedizin –Schmerztherapie, Jena (30. mars).
Online presentasjon: Akupunktur zur Behandlung chronischer Schmerzen – nur ein Mega-Placebo?
- Stressmestring i hverdagen – del 3 Unn, Tromsø (3-4. april).
Nevromuskulært Kompetansesenter (NMK). Stress, Fatigue og smerte – stort problem!
- Seminardag for studentene på ERN-3002 (23. mai).
Tre forelesninger: Hva eksponeres pasienter for av kostråd? Hvordan gi og formidle gode råd til pasientene? Hvordan uttrykke seg i media? Utdeling av temaer, idemyldring og oppstart av populærvitenskapelig tekst. Hvordan bør man som klinisk ernæringsfysiolog forholde seg til det pasientene eksponeres for? Med workshop/gruppearbeid.
- Research Kolloquium, Jena (30. mai).
Online presentasjon av et nevrobiologisk perspektiv på alternativ behandling: The psychophysiology of manual (reflex) therapies and the role of “feelings” in pain.
- Tradisjonell medisin og lever-fibrose. Beijing (4 juni), APASL.
Online presentasjon av metodologiske vurderinger ved forskning på tradisjonell medisin.
- Likepersons- og fatiguekurs, Oslo (11-12. juni).
Foreningen for Muskelsyke (FFM): Stress, smerter og fatigue.
- 9th International Adventure Therapy Conference, Kristiansand (20-25. juni).
Presentasjon av resultatene fra en randomisert kontrollert pilotstudie: Assessing Feasibility and Impact of a Wilderness Program on Mental and Physical Health of Adolescent and Young Adult (AYA) Cancer Survivors.
- 2nd Seminar on Acupuncture, South Korea (18. juli).
Society for Meridian and Acupoint: Online presentasjon av metodologiske utfordringer ved design og utførelse av RCT-studier av akupunktur.
- Styremøte i Norsk forening for allmenmedisin Tromsø (1. september).
Presentasjon av NAFKAM og vårt fokus på pasientsikkerhet.
- Internasjonal konferanse om kreft og alternativ behandling, Tromsø (7-8. september).
Presentasjoner fra NAFKAM og deltakere fra Sverige, Finland og Nederland.
- Integrative Oncology Forum, Stockholm (15-16. september).
To presentasjoner om alternativ behandling ved kreft i de nordiske landene: bruk, hensikter, utøvelse og evidens for effekt og sikkerhet Nordiska länderna.
- Møte i den danske Styrelsen for Patientsikkerheds Råd vedr. Alternativ Behandling (SRAB), (16. september).
Online presentasjon av NAFKAMs oppdrag, funksjon og tverrfaglige samarbeide.
- Forelesningsdager for studenter ved ernæringsfysiologi UiT, Tromsø (26. september).
Hvordan navigere i et hav av muligheter? Om alternativ behandling generelt og kosthold spesielt.
- NNH-seminaret Urkraft: samisk folkemedisin og arktisk naturterapi. Oslo (16 september).
2 presentasjoner: Folkemedisin brukt i Nord-Norge i dag, og Kan joik være bra for helsa?
Presentasjon av samlet forskning fra fire publikasjoner.
- Waldtherapie, Jena (28. september).
Online presentasjon av villmarksterapi: Behandlungsoption für Fatigue und chronische Schmerzen?

- Nordic arts and health research network, Levanger (6-7. oktober).
Presentasjon: The art of yoik in care - Sami caregivers' experiences in dementia care in Northern Norway
- 35th ICMART World Medical Acupuncture Congress, Bologna, Italia (15. oktober).
Online presentasjon om metodologiske utfordringer ved akupunkturstudier.
- SIO's 19th International Conference, Phoenix, Arizona (20-22. oktober).
Fire presentasjoner om kreft og alternativ behandling.
- 2022 International Conference for Global Cooperation in Traditional Medicine, Incheon (30. Oktober - 3. november).
Ministry of Health and Welfare, Republic of Korea. Online presentasjon om status på regulering, bruk og utøvelse av alternativ behandling i Europa, med spesielt fokus på de nordiske landene.
- Sino-Australia Symposium om tradisjonell kinesisk medisin, Sydney, Australia (5. november).
Online presentasjon av integrativ medisin: En global refleksjon og Kinas erfaringer.
- Management HOV, Mittuniversitetet Sundsvall (20. desember).
Presentasjon av NAFKAM og vårt fokus på pasientsikkerhet.
- 10th World Integrative Medicine Congress, Kina (22-24. desember).
Online presentasjon av akupunktur som smertebehandling – placebo-utfordringen.

4.6 MÅLOPPNÅELSE PÅ PASIENTSIKKERHET

NAFKAM var også i 2022 til stede på offentlige arenaer hvor pasientsikkerhet blir debattert. I tillegg bidrar vi løpende med vår kompetanse overfor forvaltningen for å bidra til at lover og forskrifter gjenspeiler de utfordringer som finnes på pasientsikkerhetsområdet innen alternativ behandling.

Etter lengre tids diskusjon med klinikersiden, initierte NAFKAM i fjor en avklaring av sakskomplekset hos HOD; angående pasientsikkerhet og behandleransvar ved helse relatert bruk av og opplæring i selvhjelpsteknikker. Avklaringen gjør NAFKAM i stand til å selvstendig vurdere slike teknikker som helse relatert behandling, samt å påpeke at pasienters hensikter med å lære seg slike teknikker ikke nødvendigvis ansvarliggjør instruktører i slike etter helselovgivningen.

Også internasjonalt arbeider NAFKAM aktivt med å fremme pasientsikkerhet på feltet, ved å være en sentral støttespiller for WHO, å presentere på forskningskonferanser, samt å delta i møter med ulike interessentgrupper.

4.6.1 Pasientsikkerhet gjennom informasjonskvalitet

Både NAFKAM.no og CAM-Cancer.org ble eksternt gjennomgått av den internasjonale Health on Net-stiftelsen i 2020, og er sertifisert ut 2023 i henhold til deres krav til kvalitetsstandard for helseinformasjon på nett (HoN-code). Stiftelsen la imidlertid ned sin sertifiseringsordning i 2022. Selv om vi fremdeles holder disse kvalitetskravene, har vi fjernet HoN-code-stempelet fra begge nettstedene.

Begge nettstedene ble i 2022 gjennomgått av eksternt kompetanse i henhold til gjeldende lov- og forskriftskrav for universell utforming og tilgjengelighet, og tilgjengelighetserklæring ble produsert i henhold til tidsfristen.

I 2022 startet vi et prosjekt som har som mål å utvikle pasientinformasjon på CAM Cancers nettsted, blant annet om sikkerhet ved slik behandling ved kreft. Vi startet også en prosess med involvering og medvirkning fra pasienter, der kreftoverlevende ble intervjuet om deres behov. Pasientsikkerhet ble

også adressert i flere utgaver av lederspaltene "I sjefsstolen" på nafkam.no samt i kronikken Kastet vi pasientsikkerheten ut med badevannet (Nordlys, 23.11.22)

4.6.2 Pasientsikkerhet for svake/sårbare grupper

NAFKAMs innhold på nettsidene om alternativ behandling av barn, gravide og ammende ble utvidet og oppdatert.

4.6.3 Pasientsikkerhet gjennom Verdens helseorganisasjon (WHO)

Et av de strategiske målene for WHO i perioden 2014-2023 er å styrke kvaliteten, sikkerheten og effektiviteten ved bruk av slik og annen alternativ behandling, ved å oppfordre til adekvat regulering av helseprodukter, behandlingsformer og utøvere. NAFKAM er utnevnt som WHO samarbeidssenter på sitt fagområde.

I 2022 deltok NAFKAM på WHOs ekspertmøte om evaluering av tradisjonell kinesisk medisin for behandling av COVID-19 (28. februar – 2. mars), og bidro også til utformingen og gjennomgangen av møterapporten.

NAFKAM innledet et samarbeid med to andre WHO samarbeidssentre; det engelske Royal London Hospital for Integrated Medicine (RLHIM) og Korea Institute of Oriental Medicine (KIOM). Sammen med disse har vi utviklet et forslag for å vurdere bevisstheten og virkningen av WHOs trenings- og praksisreferanser for akupunkturbehandling.

NAFKAM ledet opprinnelig arbeidsgruppen som utviklet forarbeidet til en rapport om "Integrasjon av tradisjonell og komplementær medisin i helsesystemer, spesielt primærhelsetjenesten". Utkastet til rapporten er levert til WHO, med en grundig gjennomgang fra NAFKAM.

NAFKAM fortsatte i 2022 utforskning av mulighetene for et nettbasert system for registrering av uventede, uønskede effekter relatert til bruk av alternativ behandling i Norge.

4.6.4 Pasientsikkerhet gjennom en sikkerhetsstrategi

I 2022 startet NAFKAM arbeidet med å utarbeide en sikkerhetsstrategi for bruk av alternativ behandling. Fra våre befolkningsundersøkelser vet vi at den potensielle risikoen knyttet til bruk av alternativ behandling for de fleste sannsynligvis er begrenset: Omtrent 2 % av brukerne rapporterer der om bivirkninger eller forverring av sin helsesituasjon, som de knytter til bruken av alternativ behandling. Likevel er det rapportert sporadiske tilfeller av alvorlige bivirkninger, noe som tyder på at det er en risiko til stede, og noen ganger større enn forventet. En bekymring knyttet til dette kan være at uønskede effekter kanskje underrapporteres av brukerne. Videre kan bivirkninger av ikke alltid være lette å identifisere.

NAFKAM mener at risikobegrepet ved alternativ behandling er til stede; er mangefasettert og omfatter ulike lag og perspektiver. Emnet er altomfattende, noe som gjør det faktisk umulig å ta det opp som ett enkelt forskningstema/tilnærming. NAFKAM har derfor tatt initiativ til å utvikle en egen sikkerhetsmodell og strategi for sikkerhet ved slik behandling.

I denne modellen og underliggende strategien tar vi sikte på å adressere de direkte og indirekte risikoene knyttet til bruk og identifisere ulike målgrupper. NAFKAMs sikkerhetsstrategi skal veilede fremtidig forskning på alternativ behandling, samt måter man kan overvåke bivirkninger på. Den første skissen til sikkerhetsstrategien ble presentert på to internasjonale konferanser i 2022. Tilbakemeldingene blir tatt i betraktning ved slutføringen og publikasjonen av NAFKAMs sikkerhetsstrategi i 2023.

4.6.5 Måloppnåelse på rådgivning om alternativ behandling

NAFKAMs rådgivning til myndigheter og profesjonelle miljøer er basert på respons ved forespørsel og behov utenfra. I 2022 leverte vi en redegjørelse i forbindelse med HODs avklaring om selvhjelpsteknikker; samt høringsuttalelse til forslaget om endring av helsepersonelloven for å gi autorisasjon til naprapater og osteopater. Vi leverte også innspill til HOD i deres oppfølging av Stortingsvedtak 417 (2021-22); som angår mulige endringer i Registerforskriften og vilkårene for oppføring i Utøverregisteret.

5 REGNSKAP

	Inngående balanse 01.01.22	Inntekter 2022	Utgifter 2022	Utgående balanse 31.12.22
NAFKAM	-425 659,-	-14 484 400,-	14 316 363,-	-593 696,-

NAFKAM fikk i 2022 utbetalt 14 484 400,- fra Helsedirektoratet. I tillegg fikk man disponere inngående balanse på kr 425 659,-. Forskjellene mellom det planlagte og det faktiske forbruk kan hovedsakelig forklares ved at vi ikke mottok de ordinære tilskuddsmidlene før i desember 2022, og året ble preget av forsiktighet.

Tromsø, 28. mars 2023

Professor Miek Jong,

Leder NAFKAM